

GÜNCELLENEN OKUL ÖNCESİ EĞİTİM PROGRAMININ COĞRAFYA EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ*

Muhammed ÖZTÜRK¹

Songül GİREN²

Erdal YILDIRIM³

Ünal ŞİMŞEK⁴

ÖZ

Fen bilimleri ve sosyal bilimler ile ortak çalışma alanları olan coğrafya yeryüzü ve insan arasındaki ilişkileri inceler. Coğrafya eğitiminin erken yaşlarda başlaması çocukların var olan merak duygularını giderirken; çocukların daha fazla sorgulayan, araştıran bireyler olmalarına imkân sağlamaktadır. Bu noktadan hareketle planlanan bu araştırmanın amacı yenilenen 2013 MEB okul öncesi eğitim programında yer alan kazanım göstergeleri, kavramları ve belirli gün-haftaları coğrafya eğitimi açısından analiz etmektir. Araştırmada okul öncesi eğitim programının içerik analizi yapılabilmesi için tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın verileri, okul öncesi eğitim programında yer alan kazanım ve göstergeler, kavramlar ve belirli-gün ve haftalar kullanılarak oluşturulan "Uzman Görüş Formu" kullanılarak toplanmıştır. Veriler okul öncesi eğitimi ve sosyal bilgiler eğitimi alanında çalışan (N=25) uzmanlar aracılığıyla elde edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre okul öncesi eğitim programı kazanım ve göstergelerinde bütün alanlarda coğrafya ile ilişkili en az bir kazanım ve gösterge olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte bütün kazanım ve göstergeler içinde coğrafya ile ilişkili olanların oranının ise %25 olduğu ortaya çıkmıştır. Okul öncesi eğitim programında yer alan kavramların coğrafya ile ilişkili olanlarının oranı %43, belirli gün ve haftalardan coğrafya ile ilişkili olanlarının oranı %29 olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi eğitimi, Coğrafya eğitimi, Okul öncesi eğitim programı.

* Bu çalışma 9. Uluslararası Balkan Eğitim ve Bilim Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Öğr. Gör., Aksaray Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi A.B.D, mozturk@aksaray.edu.tr.

² Yrd. Doç. Dr., Aksaray Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi A.B.D, sygiren@hotmail.com.

³ Arş. Gör., Aksaray Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi A.B.D, yldrm25.52@gmail.com.

⁴ Arş. Gör., Aksaray Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi A.B.D, unalsimsek63@gmail.com.

THE EXAMINATION OF GEOGRAPHY EDUCATION IN THE UPDATED EARLY CHILDHOOD EDUCATION PROGRAM

ABSTRACT

Geography, which has mutual working areas with social science and physical sciences, investigate the relationship between the earth and human. While starting geography education in early ages satisfy the curiosity of children, it also allows children to be more questioning and exploring individuals. The purpose of this research is to analyze acquisitions and indicators, concepts and certain days-weeks which appear in the renewed Early Childhood Program of the Ministry of National Education in terms of geography education. In the research, in order to do Content analysis of the Early Childhood Education Program, screening method was used. The data of the research was gathered by using "Expert Opinion Form" that has been created using acquisitions and indicators, concepts and certain days-weeks of the Early Childhood Education Program. The data was collected from the experts (n=25) who work in the field of early childhood education and social sciences education. According to results of the research, there is at least one acquisition and indicator related to geography in all areas in the early childhood education program. Additionally, it is unfolded that the rate of the acquisitions and indicators that are related to geography within all acquisitions and indicators is %25. It is also found out that the rate of concepts related to geography in early childhood education program is %43 and the rate of certain days-weeks related to geography is %29.

Keywords: Early childhood education, Geography education, Preschool education program.

I. Giriş

Coğrafya eğitimi, yeryüzünde meydana gelen fiziksel olayları ve bu olayların insanların beşeri ve ekonomik çalışmaları üzerindeki etkilerini inceleyen bir bilim dalıdır. Fen bilimleri ve sosyal bilimler ile ortak çalışma alanları bulunan coğrafya, yeryüzü ve insan arasındaki ilişkileri konu edinir (Akınoğlu, 2005: 42). İnsanlar yeryüzünde yaşadığı mekanı, farklı yerleri, kendi yaşadığı coğrafya ile diğerleri arasındaki konumsal ilişkileri anlama ihtiyacı hissetmektedir (Güler ve Tuğrul, 2007: 31). Günlük yaşamda, konuşurken kullandığımız birçok kavramın coğrafya ile ilgili olduğunu bilinmektedir. Bu nedenle coğrafya günlük hayatımızda sık sık karşılaştığımız olaylarla iç içedir ve çağdaş yaşamı algılamamıza ve anlamamıza yardımcı olur (Akınoğlu, 2005: 30).

Coğrafya eğitiminin amacı öğrencilerin çevrelerinde cereyan eden hadiseleri anlamak ve yaşadıkları mekan hakkında farkındalık düzeylerini arttırmaktır (Güler ve Tuğrul, 2007: 30). Gelişmiş ülkelerde ise coğrafya eğitiminin temel amacı ulusal ve uluslararası düzeyde çevreye karşı duyarlı bir gelecek yetiştirmektir. Bu amaçla coğrafya dersinde öğrencilere coğrafi olaylara küresel bir bakış

açısıyla yaklaşım, doğal zenginliklerin korunması gerektiği öğretilmektedir (Kızılçaoğlu, 2006: 83). Coğrafya eğitimi ile kültürel, doğa, beşeri ve tarihi değerlere sahip çıkan ve koruyan bir gelecek inşa edilebilir. Öğrenciler doğal güzelliklerin zamanla yok olmasına şahit olduklarında bu konuda sorumluluklarını yerine getirmekten kaçınmazlar. Kısacası coğrafya eğitimi bir bakıma insanlara çevre bilincinin kazandırılması için rehberdir (Akınoğlu, 2005: 90).

Gelecek neslin çevreye ve doğaya duyarlı bir şekilde yetişmesinde önemli bir etkisi olan coğrafya eğitiminin çok erken yaşlardan itibaren verilmesi gerekmektedir. Ülkemizde eğitim kademelerinin hemen hemen bütün aşamalarında (ilkokul, ortaokul, lise) zorunlu ders olarak okutulmaktadır. Ortaöğretim kurumlarında coğrafya dersi adıyla okutulmaktadır. İlkokulun ilk üç yılında hayat bilgisi ve sonrasında ortaokulda ise sosyal bilgiler dersleri müfredatında coğrafya ile ilgili içerik bulunmaktadır. Ancak okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan okul öncesi eğitim programında, doğrudan coğrafya ile ilgili bir başlık olmamakla birlikte, programda yer alan bilişsel, sosyal duygusal, dil, motor alan ve özbakım becerileri kazanım ve göstergelerinde coğrafya eğitimine yönelik az da olsa kazanım ve göstergeler bulunmaktadır. Bununla birlikte okul öncesi eğitim programında yer alan kavramlar ve belirli gün-haftalarda da coğrafya içeriğine yönelik kavramlar yer almaktadır. Okul öncesi eğitim programında doğrudan ya da dolaylı olarak coğrafya ile ilgili konulara değinilmektedir. Örneğin, dünya, mevsimler, iklim elemanları (sıcaklık, yağış, rüzgâr vb.) güneş, hayvanlar, bitkiler, zaman kavramı (yıl, ay, hafta, gün, gece, gündüz, saat, takvim, öğle, akşam vb.) hava olayları yağışlar (kar, yağmur, rüzgâr) insanların ulaşımı, ekonomik faaliyetleri ve çevreyle ilgili konular örnek olarak gösterilebilir. Harita, kroki, yön, denizler, karalar vb konular da erken yaşlarda çocuklara kazandırılacak coğrafya ile ilgili temel konulardandır (Akman, Balat ve Güler, 2013: 205).

Çocuklar, etraflarını saran dünyayı araştırmak ve keşfetmek için doğal bir merak duygusu ve içten gelen bir motivasyonla doğarlar. Çocukların doğdukları ilk andan itibaren keşfetmeye ve öğrenmeye karşı doğal bir istekleri vardır. Çocuklar, günlük hayatta meraklarını arttıracak, araştırma isteklerini ortaya çıkaracak birçok zenginlikle çevrelenmişlerdir. Mesela etraflarında gördükleri çiçekler, ağaçlar, hayvanlar, yıldızlar ve ay bunlara örnek gösterilebilir. Günümüzde, araştırmacılar ve profesyonel eğitimciler, bilim eğitiminin okul öncesi dönemde başlaması gerektiğini vurgulamaktadır (Levy, Baruch ve Maverch, 2011: 2227).

Erken yaşlarda coğrafya eğitimi çocuklar açısından merak uyandıran ve aktif katılımlı bir süreçten oluşmaktadır. Erken

yaşlarda coğrafya eğitimi çocuğun gelişimini tamamlayıcı bir etkiye sahiptir. Keşif amaçlı davranışlar uzayı, yeri, uzaklığı ve sembolik temsilleri anlamak gibi davranışların ortaya çıkabilmesi için, erken çocukluk döneminde coğrafya eğitimi gelişimsel olarak çocuklara uygun bir alan haline getirmektedir. Erken çocukluk döneminde coğrafya eğitiminin amacı yalnızca çocukların yaşadıkları yakın çevreyi algılamalarına yardımcı olmak değil aynı zamanda dünya hakkında daha fazla bilgiye sahip olmalarını sağlamaktır. Erken çocukluk döneminde coğrafya eğitimi neden desteklenmelidir? Öncelikle mekansal ilişkilerin farkında olan bireyler çevreye karşı kişisel kontrollerini gerçekleştirebilirler. Coğrafi mekan hakkında bilgi sahibi olmak yer, uzak, yakın, mesafe gibi kavramların gelişmesine katkıda bulunur. Bununla birlikte coğrafya eğitimi bireyin çevreye karşı sorumluluk üstlenmesini sağlar (Robles de Melendez, Beck ve Fletcher, 2000: 3).

Coğrafya eğitiminin çocuklara sağladığı bir çok yarardan bahsedilebilir. Çocukların çevrenin insan aktiviteleri üzerinde nasıl bir etkiye sahip olduğunu anlamalarına yardımcı olur. Örneğin, doğal afetlerin toplum üzerinde nasıl bir etki bıraktığını, yeryüzünü nasıl şekillendirdiğini anlamalarını kolaylaştırır. Aynı zamanda coğrafya eğitimi çocukların, insan ile hayvan, bitki, çevre ve çevrenin diğer elementleri ile nasıl bir ilişkisinin olduğunu anlamalarını sağlar (Robles de Melendez ve ark., 2000: 12). Coğrafya ile ilgili kavramların erken yaşlarda öğrenilmesi, çocukların sonraki eğitim kademelerinde akademik anlamda başarılı olmalarına katkıda bulunur. Coğrafya ile ilgili materyalleri (harita, kroki vb.) günlük hayatta kullanmak çocuklar için önemli becerilerdendir. Bu becerilerin erken çocukluk döneminde kazanılması öğrenmeyi kolaylaştırır (Yaşar, İnal, Uyanık ve Yazıcı, 2012: 76).

Coğrafya eğitiminin erken yaşlardaki gerekliliği ve okul öncesi dönemin çocuklar açısından kritik bir dönem olması doğrultusunda bu araştırmanın amacı yenilenen 2013 MEB okul öncesi eğitim programında bulunan kazanım ve göstergeleri, kavramları ve belirli gün-haftaları coğrafya eğitimi açısından incelemektir.

Araştırma soruları

Okul öncesi eğitim programında yer alan coğrafya eğitimi ile ilişkili kazanım gösterge, kavramlar ve belirli gün haftaların belirlenmesi amacıyla yapılan çalışmada aşağıda yer alan araştırma sorularına cevap aranmaktadır.

1. Okul öncesi eğitim programı bilişsel alanda yer alan kazanım ve göstergelerden hangileri coğrafya ile ilişkilidir?

2. Okul öncesi eğitim programı dil alanda yer alan kazanım ve göstergelerden hangileri coğrafya ile ilişkilidir?
3. Okul öncesi eğitim programı sosyal duygusal alanda yer alan kazanım ve göstergelerden hangileri coğrafya ile ilişkilidir?
4. Okul öncesi eğitim programı motor alanda yer alan kazanım ve göstergelerden hangileri coğrafya ile ilişkilidir?
5. Okul öncesi eğitim programı özbakım becerileri alanda yer alan kazanım ve göstergelerden hangileri coğrafya ile ilişkilidir?
6. Okul öncesi eğitim programında coğrafya eğitimimi ile ilişkili olan kavramlar nelerdir?
7. Okul öncesi eğitim programında coğrafya ile ilişkili olan belirli gün ve haftalar nelerdir?

II. Yöntem

Araştırmada güncellenen okul öncesi eğitim programında coğrafyaya yönelik kazanım göstergeler, kavramlar ve belirli gün ve haftaların belirlenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmada, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) 2013 yılında güncellenen okul öncesi eğitim programı'nın coğrafya eğitimi açısından değerlendirilmesi için içerik analizi yapılarak tarama yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi, yazılı materyallerin içerdikleri temel mesajların belirleme ve özetleme aracıdır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2009: 263).

a) Örneklem

Araştırmada okul öncesi eğitimi (n=13) ve coğrafya eğitimi (n=12) alanında çalışan toplam 25 uzman çalışmaya katılmış ve çalışmada seçkisiz örneklem yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya katılan uzmanlar okul öncesi eğitimi ve sosyal bilgiler eğitimi alanında en az yüksek lisans derecesine sahip akademik personellerden oluşmaktadır. Bu örneklemem biçiminde evrende bulunan her bir örneklemin seçilme olasılığı eşittir ve evreni temsil eden örneklem seçiminin en geçerli yollarından birisidir (Büyüköztürk ve ark., 2009: 84)

b) Veri Toplama Aracı

Çalışmada veri toplama aracı olarak 2013 MEB okul öncesi eğitim programında yer alan kavramlar, kazanım ve göstergeler, belirli gün ve haftaların coğrafya eğitimi açısından değerlendirilmesi amacıyla oluşturulan "Uzman Görüş Formu" kullanılmıştır. Okul öncesi eğitim programında, eğitim öğretim sürecinde çocuklara kazandırılması planlanan kazanım ve göstergeler, kavramlar, belirli gün ve haftalar yer almaktadır. Uzman Görüş Formunun oluşturulması için okul öncesi eğitim programında yer alan kazanım

göstergeler, kavramlar ve belirli gün ve haftalar maddeler haline getirilerek toplam 343 madde oluşturulmuştur. Araştırmaya katılan örneklem grubundan, veri toplama aracında yer alan “kazanım göstergeler, kavramlar ve belirli gün ve haftalar” maddelerinden, coğrafya eğitimi ile ilgili olanları belirtmeleri istenmiştir. Araştırmaya katılmak isteyen uzmanlara ölçme aracı online olarak iletilmiş ve tekrar aynı şekilde toplanmıştır.

c) Verilerin Toplanması

Verileri toplamak amacıyla kazanım gösterge, kavramlar, belirli gün ve haftalardan hazırlanan uzman görüş formu okul öncesi eğitim ve coğrafya eğitimi alanında uzman olan 25 katılımcıya elektronik ortamda gönderilerek görüşleri alınmıştır.

d) Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS 18.0 programı kullanılmıştır. Veri analizinde uzman görüş formu betimsel istatistik yöntemi kullanılarak frekans ve yüzdeler elde edilmiştir.

III. Bulgular

Tablo 1, Tablo 2, Tablo 3, Tablo 4, Tablo 5, Tablo 6, Tablo 7, Tablo 8’de okul öncesi eğitim programında yer alan Motor gelişim alanı, Sosyal Duygusal gelişim alanı, Dil gelişimi ve Bilişsel gelişim alanlarında yer alan kazanım ve göstergelerin, kavramların ve belirli gün-haftaların coğrafya eğitimi kapsamında analiz sonuçlarına yer verilmiştir. Araştırmanın alt problemlerinden, “Okul öncesi eğitim programı bilişsel alanda yer alan kazanım ve göstergelerden hangileri coğrafya ile ilişkilidir” problemine ilişkin veriler Tablo 1 de yer almaktadır.

Tablo 1. MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı Bilişsel Alanında Yer Alan Kazanım Ve Göstergelerin Coğrafya Eğitimi Açısından Dağılımı

	Coğrafya Eğitimi İle İlişkilendirilen Kazanımlar	Coğrafya Eğitimi İle İlişkilendirilen Göstergeler
Bilişsel Alan	Kazanım 2. Nesne/durum/olayla ilgili tahminde bulunur.	Göstergeleri: Nesne/durum/olayla ilgili tahminini söyler. Tahmini ile ilgili ipuçlarını açıklar. Gerçek durumu inceler. Tahmini ile gerçek durumu karşılaştırır.
	Kazanım 5. Nesne veya varlıkları gözlemler.	Göstergeleri: Nesne/varlığın adını, rengini, şeklini, büyüklüğünü, uzunluğunu, dokusunu, sesini, kokusunu, yapıldığı malzemeyi, tadını, miktarını ve kullanım amaçlarını söyler.
	Kazanım 6. Nesne	Göstergeleri: Nesne/varlıkları bire bir

Güncellenen Okul Öncesi Eğitim Programının Coğrafya Eğitimi Açısından...

	veya varlıkları özelliklerine göre eşleştirir.	eşleştirir. Nesne/varlıkları rengine, şekline, büyüklüğüne, uzunluğuna, dokusuna, sesine, yapıldığı malzemeye, tadına, kokusuna, miktarına ve kullanım amaçlarına göre ayırt eder, eşleştirir.
	Kazanım 7. Nesne veya varlıkları özelliklerine göre gruplar.	Göstergeleri: Nesne/varlıkları rengine, şekline, büyüklüğüne, uzunluğuna, dokusuna, sesine, yapıldığı malzemeye, tadına, kokusuna, miktarına ve kullanım amaçlarına göre gruplar.
	Kazanım 8. Nesne veya varlıkların özelliklerini karşılaştırır.	Göstergeleri: Nesne/varlıkların rengini, şeklini, büyüklüğünü, uzunluğunu, dokusunu, sesini, kokusunu, yapıldığı malzemeyi, tadını, miktarını ve kullanım amaçlarını ayırt eder, karşılaştırır.
	Kazanım 10. Mekânda konumla ilgili yönergeleri uygular.	Göstergeleri: Nesnenin mekândaki konumunu söyler. Yönergeye uygun olarak nesneyi doğru yere yerleştirir. Mekânda konum alır. Harita ve krokiyi kullanır.
	Kazanım 11. Nesneleri ölçer.	Göstergeleri: Ölçme sonucunu tahmin eder. Standart olmayan birimlerle ölçer. Ölçme sonucunu söyler. Ölçme sonuçlarını tahmin ettiği sonuçlarla karşılaştırır. Standart ölçme araçlarının neler olduğunu söyler.
	Kazanım 13. Günlük yaşamda kullanılan sembolleri tanıır.	Göstergeleri: Verilen açıklamaya uygun sembolü gösterir. Gösterilen sembolün anlamını söyler.
	Kazanım 17. Neden-sonuç ilişkisi kurar.	Göstergeleri: Bir olayın olası nedenlerini söyler. Bir olayın olası sonuçlarını söyler.
	Kazanım 18. Zamanla ilgili kavramları açıklar.	Göstergeleri: Olayları oluş zamanına göre sıralar. Zaman ile ilgili kavramları anlamına uygun şekilde açıklar. Zaman bildiren araçların işlevlerini açıklar.
	Kazanım 20. Nesne/sembollerle grafik hazırlar.	Göstergeleri: Nesneleri kullanarak grafik oluşturur. Nesneleri sembollerle göstererek grafik oluşturur. Grafiği oluşturan nesnelere veya sembollere sayar. Grafiği inceleyerek sonuçları açıklar.
Toplam	11(%52)	28 (%42)
Genel Toplam	21 Kazanım (%100)	67 Gösterge (%100)

Tablo 1 incelendiğinde bilişsel alandaki toplam 21 kazanımdan 11 kazanım ve toplam 67 göstergeden 28 göstergenin coğrafya eğitimi ile ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır. Kazanımların yarısından fazlasının ve göstergelerin %42'sinin coğrafya ile alakalı olduğu belirlenmiştir. Bilişsel alandaki kazanım ve göstergelerin coğrafya ile olan ilişkisinin diğer alanlara göre fazla olduğu göze çarpmaktadır. Araştırmanın alt problemlerinden “Okul öncesi eğitim programı dil alanında yer alan kazanım ve göstergelerden hangileri coğrafya ile ilişkilidir” problemine ilişkin veriler Tablo 2 de yer almaktadır.

Tablo 2. MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Program Dil Alanında Yer Alan Kazanım ve Göstergelerin Coğrafya Eğitimi Açısından Dağılımı

	Coğrafya Eğitimi İle İlişkilendirilen Kazanımlar	Coğrafya Eğitimi İle İlişkilendirilen Göstergeler
Dil alanı	Kazanım 10. Görsel materyalleri okur	Göstergeleri: Görsel materyalleri inceler. Görsel materyalleri açıklar. Görsel materyallerle ilgili sorular sorar. Görsel materyallerle ilgili sorulara cevap verir. Görsel materyalleri kullanarak olay, öykü gibi kompozisyonlar oluşturur.
Toplam	1(%9)	5(%10)
Genel Toplam	12 Kazanım (%100)	52 Gösterge (%100)

Tablo 2 incelendiğinde dil alanındaki kazanımlardan sadece 1'i ve kazanımlardan 5'i ile coğrafya arasında bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlar toplam 12 kazanımdan 1'inin (%9) ve toplam 52 göstergeden 5'inin (%10) coğrafya eğitimi kapsamında değerlendirildiği ortaya çıkmıştır. Araştırmanın alt problemlerinden “Okul öncesi eğitim programı sosyal duygusal alanda yer alan kazanım ve göstergelerden hangileri coğrafya ile ilişkilidir” problemine ilişkin veriler Tablo 3 de yer almaktadır.

Tablo 3. MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Program Sosyal Duygusal Alanında Yer Alan Kazanım ve Göstergelerin Coğrafya Eğitimi Açısından Dağılımı

	Coğrafya Eğitimi İle İlişkilendirilen Kazanımlar	Coğrafya Eğitimi İle İlişkilendirilen Göstergeler
Sosyal Duygusal Alan	Kazanım 9. Farklı kültürel özellikleri açıklar.	Göstergeleri: Kendi ülkesinin kültürüne ait özellikleri söyler. Kendi ülkesinin kültürü ile diğer kültürlerin benzer ve farklı özelliklerini söyler. Farklı ülkelerin kendine özgü kültürel özellikleri olduğunu söyler.
	Kazanım? Estetik değerleri korur.	Göstergeleri: Çevresinde gördüğü güzel ve rahatsız edici durumları söyler. Çevresini farklı biçimlerde düzenler. Çevredeki güzelliklere değer verir.
Toplam	2(%12)	6(%12)
Genel Toplam	17(%100)	49(%100)

Tablo 3 incelendiğinde sosyal duygusal alanındaki kazanımlardan 2'si ve kazanımlardan 6'sı ile coğrafya arasında bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlar toplam 17 kazanımdan 2'sinin (%12) ve toplam 49 göstergeden 6'sının (%12) coğrafya eğitimi kapsamında değerlendirildiği ortaya çıkmıştır. Araştırmanın alt problemlerinden "Okul öncesi eğitim programı motor alanda yer alan kazanım ve göstergelerden hangileri coğrafya ile ilişkilidir" probleminde ilişkin veriler Tablo 4 de yer almaktadır.

Tablo 4. MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Program Motor Alanında Yer Alan Kazanım ve Göstergelerin Coğrafya Eğitimi Açısından Dağılımı

	Coğrafya Eğitimi İle İlişkilendirilen Kazanımlar	Coğrafya Eğitimi İle İlişkilendirilen Göstergeler
Motor Alanı	Kazanım 1. Yer değiştirme hareketleri yapar.	Göstergeleri: Yönergeler doğrultusunda yürür. Yönergeler doğrultusunda koşar. Belli bir yükseklikten atlar. Belli bir yükseklığe zıplar. Belli bir

		yükseklığe tırmanır. Tırmanılan yükseklikten iner.
Toplam	1(%20)	6(%10)
Genel Toplam	5 Kazanım (%100)	49 Gösterge (%100)

Tablo 4 incelendiğinde motor alanındaki kazanımlardan sadece 1'i ve kazanımlardan 6'sı ile coğrafya arasında bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlar toplam 5 kazanımdan 1'inin (%20) ve toplam 49 göstergeden 6'sının (%10) coğrafya eğitimi kapsamında değerlendirildiğini göstermektedir. Araştırmanın alt problemlerinden "Okul öncesi eğitim programı özbakım becerileri alanda yer alan kazanım ve göstergelerden hangileri coğrafya ile ilişkilidir" problemine ilişkin veriler Tablo 5 de yer almaktadır.

Tablo 5. MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Program Özbakım Alanında Yer Alan Kazanım ve Göstergelerin Coğrafya Eğitimi Açısından Dağılımı

	Coğrafya Eğitimi İle İlişkilendirilen Kazanımlar	Coğrafya Eğitimi İle İlişkilendirilen Göstergeler
Özbakım	Kazanım 6. Günlük yaşam becerileri için gerekli araç ve gereçleri kullanır.	Beslenme sırasında uygun araç ve gereçleri kullanır. Beden temizliğiyle ilgili malzemeleri kullanır. Çevre temizliği ile ilgili araç ve gereçleri kullanır.
Toplam	1(%13)	3(%14)
Genel Toplam	8 Kazanım (%100)	21 Gösterge (%100)

Tablo 5 incelendiğinde özbakım alanındaki kazanımlardan sadece 1'i ve göstergelerden 3'ü ile coğrafya arasında bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlar toplam 8 kazanımdan 1'inin (%13) ve toplam 21 göstergeden 3'ünün (%14) coğrafya eğitimi kapsamında değerlendirildiği ortaya çıkmıştır. Tablo 6 da araştırmanın ilk 5 alt problemin geneline ilişkin frekans dağılımlarına yer verilmiştir.

Tablo 6. MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programının Coğrafya Eğitimi Açısından Değerlendirilmesine Yönelik Uzman Görüşlerinin Kazanım ve Göstergelerin Gelişim Alanlarına Göre Dağılımı

	Genel Toplam Kazanımlar	Coğrafya Eğitimi ile İlişkilendirilen Kazanımlar		Genel Toplam Göstergeler	Coğrafya Eğitimi ile İlişkilendirilen Göstergeler	
		f	%		F	%
Motor Alan	5	1	20	49	6	10
Bilişsel Alan	21	11	52	67	28	42
Sosyal D. Alan	17	2	12	49	6	12
Dil Alanı	12	1	9	52	5	10
Özbakım	8	1	13	21	3	14
Genel Toplam	63(%100)	16	%25	238	48	%20.5

Tablo 6 incelendiğinde uzman görüşleri kapsamında motor alan, dil alanı ve özbakım becerileri alanında coğrafya ile ilişkili olan kazanım sayısının sadece 1 olduğu ve sosyal duygusal alanda 2 olduğu ortaya çıkmıştır. Bu durum coğrafya ile alakalı kazanım ve göstergelerin bu alanlarda en az olduğunu göstermektedir. Ancak bilişsel alandaki kazanım ve göstergelerden 11'inin coğrafya eğitimi kapsamında değerlendirildiği ve bilişsel alandaki kazanım ve göstergelerin coğrafya ile ilişkisinin diğer alanlara göre sayı ve oran olarak en fazla olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 6 genel olarak değerlendirildiğinde okul öncesi eğitim programında yer alan bütün gelişim alanlarında yer alan toplam kazanımların 63 olduğu, coğrafya ile ilişkili kazanımların ise toplamda 16 olduğu ve oran olarak da bunun yaklaşık olarak %26' olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte okul öncesi eğitim programında yer alan bütün gelişim alanlarında yer alan göstergelerin toplamda 238 olduğu, coğrafya ile ilişkili göstergelerin ise toplamda 48 olduğu ve oran olarak %20,5 olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmanın alt problemlerinden "Okul öncesi eğitim programında coğrafya eğitimi ile ilişkili olan kavramlar nelerdir" probleminin ilişkin veriler Tablo 7 de yer almaktadır.

Tablo 7.MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programında Yer Alan Kavramların Coğrafya Eğitimi Açısından Değerlendirilmesine Yönelik Dağılımı

Coğrafya Eğitimi İle İlişkilendirilen Kavramlar	
Boyut	Yanında arkasında
Büyük orta küçük	Ön arka
İnce kalın	Aşağı yukarı
Uzun kısa	İleri geri
Geniş dar	Sağ sol
Zaman	Alt üst orta
Önce şimdi sonra	Altında ortasında üstünde
Gece gündüz	İç dış
Sabah öğle akşam	Kenar
Dün bugün yarın	Köşe
Yön/Mekanda konum	Geometrik Şekil
Uzak yakın	Daire
Önünde arkasında	Çember
Yukarıda aşağıda	Üçgen
İçinde dışında	Kare
İçeri dışarı	Dikdörtgen
	Elips
Toplam	29 (%35)
Genel Toplam	84 (%100)

Tablo 7 incelendiğinde uzman görüşlerine göre programda coğrafya eğitimi ile ilişkili 29 kavramın olduğu ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan bu sonuç okul öncesi eğitim programında yer alan 84 kavramdan 29'unun (%35) coğrafya eğitimi kapsamında değerlendirilebileceğini göstermektedir. Araştırmanın alt problemlerinden "Okul öncesi eğitim programında coğrafya eğitimi ile ilişkili olan belirli gün ve haftalar nelerdir" problemine ilişkin veriler Tablo 8 de yer almaktadır.

Tablo 8. MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programında Yer Alan Belirli Gün ve Haftaların Coğrafya Eğitimi Açısından Değerlendirilmesine Yönelik Uzman Görüşlerinin Dağılımı

Coğrafya Eğitimi İle İlişkilendirilen Belirli Gün ve Haftalar	
Hayvanları koruma günü	
Enerji tasarrufu haftası	
Yeni yıl	
Orman haftası	
Trafik ve ilk yardım haftası	
Çevre koruma haftası	
Toplam	6 (%29)
Genel Toplam	21 (%100)

Tablo 8 incelendiğinde uzman değerlendirmeleri kapsamında programda coğrafya eğitimi ile ilişkili 6 belirli gün-haftaların bulunduğu tespit edilmiştir. Bu sonuca göre programda yer alan toplam 21 belirli gün-haftanın %29'unun coğrafya eğitimi kapsamında değerlendirilebilir

IV. Tartışma ve sonuç

Güncellenen MEB okul öncesi eğitim programı genel olarak değerlendirildiğinde coğrafya eğitimine yönelik kazanımların bilişsel alanda yeterli olduğu ancak dil, motor, sosyal duygusal ve özbakım becerilerinde bilişsel alana göre çok düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Bilişsel alandaki kazanımların yarısından fazlası coğrafya ile ilişkilendirilmiştir. Dil, özbakım ve motor gelişim alanlarında yalnızca 1 kazanım coğrafya ile ilişkili bulunurken, sosyal duygusal alanda ise 2 kazanımın coğrafya ile ilişkili olduğu görülmektedir. Program göstergeler açısından değerlendirildiğinde yine bilişsel alandaki göstergelerin hemen yarısı coğrafya ile ilişkili bulunurken; dil, sosyal duygusal, motor ve özbakım becerilerindeki göstergeler ise ortalama %10 oranında coğrafya ile ilişkisi olduğu görülmektedir. Kazanım ve göstergelerin coğrafya ile ilgili olanlarının genel dağılımına bakıldığında bilişsel alanın bütün gelişim alanlarının toplamından daha fazla coğrafya ile ilişkisi olduğu görülmektedir. Programda yer alan kavramların yarısına yakını coğrafya ile ilişkili bulunmuş ve bu durum coğrafya ile ilgili kavramların okul öncesi eğitim programında yeterli oranda yer aldığını göstermektedir. Belirli gün-haftalardan coğrafya ile ilişkili olanlar incelendiğinde, altı belirli gün-haftaların coğrafya ile ilişkili olduğu görülmektedir.

Literatüre göre okul öncesi coğrafya eğitiminde yer alan temel bilim alanlarından birisi "konum"dur. Nesnelere, şahısların vb durumların yerinin tespiti için coğrafyada konum kavramı kullanılır. Konum, nesnelere başka nesnelere göre nerede olduklarını belirtir (Yaşar ve ark., 2012: 80; Güler ve Tuğrul, 2007: 31; Efe, 2002: 28; Fromboluti ve Seefeldt, 1999: 3). Coğrafyada konum, bir noktanın enlem boylamı ile açıklanır. Ancak çocuklar enlem ve boylam ile konum belirlemeyi, anlayabilecek düzeyde değildir. Çocuklarda konumu algılama, bedeninin farkına varma ile başlamaktadır. Çünkü konumu ve yönleri algılamalarını sağlayan en önemli etken bedeninin nasıl hareket ettiğini öğrenmektir. Erken yaşlarda çocuklar mekan konum ilişkisini kurma, nesnenin mekandaki konumunu söyleme, mekana göre konum alma gibi becerileri zaman içinde geliştirir. Bununla birlikte mekan ile ilgili sözcükleri de (yer, hareket, mesafe sözcükleri) kullanmaya başlar (Yaşar ve ark., 2012: 80; Fromboluti ve Seefeldt, 1999: 19; Güler ve Tuğrul, 2007: 31). Okul öncesi eğitim programında da literatürü destekler nitelikte konumla ilgili kazanım

ve göstergeler bilişsel alanda yer almaktadır. Okul öncesi eğitim kurumunda oynanan oyunlarda ve yapılan etkinliklerde konumla ilgili ifadeler ve sözcükler sürekli kullanıldığı ve uygulandığı için bu tür kavramların kazanılması çocuklar açısından daha kolay olmaktadır.

Okul öncesi coğrafya eğitiminde yer alan diğer temel bilim alanlarından birisi de “yer”dir. “Orası nasıl bir yer? Orası neresi? gibi sorulara cevap arayan temel bilim alanıdır. Çocukların “konum”da olduğu gibi “yer” temel bilimini algılayabilmeleri için de beden farkındalığının oluşmuş olması gerekmektedir. Çocuklar “Bedenim bulunduğu odada nerede? Bulduğum yerden nasıl hareket edebilirim? Hangi yöne doğru gidersem dışarı çıkabilirim? Bulduğum yerin özellikleri nelerdir? gibi sorulara cevap verebildiklerinde yön tarifi yapabilirler. Çocuklarda yön ve yer temel biliminin gelişebilmesi için onlara buldukları çevrede rahatlıkla hareket edebilecekleri koşabilecekleri fırsatlar sağlanmalıdır (Fromboluti ve Seefeldt, 1999: 5; Güler ve Tuğrul, 2007: 32). Güncellenen okul öncesi eğitim programı bu anlamda literatürü destekler özelliklere sahiptir. Programda bilişsel alanda ve dil alanında birden çok yer ve yön ile ilgili kazanım ve göstergeler yer almaktadır. Bununla birlikte programda “yer” ve “yön” temel bilimi ile ilgili kavramların sayısında azımsanmayacak düzeyde olduğu göze çarpmaktadır.

“Hareket” okul öncesi coğrafya eğitimi içerisinde yer alan bir diğer temel bilim alanıdır. Coğrafya bilimi, bilgi, insan, nesne vb durumların bir yerden bir yere nasıl hareket ettiklerini de inceler. İnsanlar günlük hayatta seyahat eder, işe, okula gider ve bu şekilde hareket ederler. Bununla birlikte bazen hareket somut bir şekilde gerçekleşmeyebilir. Mesela bilgi telefon, televizyon, fax ve internet aracılığıyla paylaşılır (Hannibal, Vasiliev ve Lin, 2002: 2228). “Hareket” kavramını anlamak çocuklara dünyanın her yerinde bulunan insanların, birçok şey için birbirlerine ihtiyaç duyduğunu anlamalarına yardımcı olur. Çocuklar bilmedikleri görmedikleri yerler hakkında hikâyeler, şarkılar dinlemek, oralar hakkında bilgi edinmek ve oralara ait kültürü tanımaktan ve dili öğrenmekten hoşlanırlar. Başka ülkelerden hatta başka şehirlerden aldıkları kartpostallar da çocukları oldukça mutlu eder. Bununla birlikte harita üzerinde bazı yerleri işaret edebilirler. Kendilerinin, annelerinin veya babalarının doğduğu veya daha önce yaşamış oldukları yerleri harita üzerinde işaretleyebilirler. Çocuklar yaşadıkları bütün bu tecrübeler sayesinde coğrafya okuryazarlığı konusunda kendilerini geliştirirler (Schoenfeldt, 2008: 30; Güler ve Tuğrul, 2007: 31). Okul öncesi eğitim programında kazanım göstergeler ve kavramlar göz önünde bulundurulduğunda, bilişsel,

motor, dil ve sosyal duygusal alanda “Hareket” ile ilgili kazanım göstergelerinin olduğu; kavramların ise sınırlı sayıda olduğu ortaya çıkmıştır.

“İnsan-çevre etkileşimi” okul öncesi coğrafya eğitiminde yer alan temel bilim alanlarındandır. Bu temel bilim alanı çocukların yaşadıkları çevreye uyum sağlamalarına ve çevre koşullarına göre gereksinimlerini karşılamalarına olanak sağlayan kavramları algılamalarına imkan tanır. Çevre, canlıların tüm yaşamsal faaliyetlerini sürdürdüğü ortam olarak tanımlanır (Önder ve Özkan, 2013: 3). İnsan yaşadığı çevre ile etkileşim halindedir ve bu etkileşim erken yaşlarda başlar. Çevreye uyum sağlayabilmek için ne yapmaları gerektiğini öğrenmeleri gerekmektedir. Örneğin; deprem anında kendilerini koruyabilmek için neler yapmaları gerektiğini bilmelidirler (Tuğrul ve Güler, 2007: 32). Okul öncesi dönemdeki çocuklar çevreye yönelik etkinlikler aracılığıyla çevrede yaşayan bütün canlılarla, havanın, suyun, güneşin, toprağın birbirleriyle olan etkileşimlerini anlamaya ve algılamaya başlarlar. Çevreyle ilgili deneyimler çocuklara yaşadıkları çevreyi tanımalarına olanak sağlar (Schoenfeldt, 2008: 29; Hannibal ve ark., 2002: 81). Okul öncesi eğitim programı insan çevre etkileşimini bütün yönleri ile göz önünde bulundurmaktadır. Programda sosyal duygusal alanda insan çevre etkileşimi ile ilgili birden fazla kazanım ve gösterge yer almaktadır. Örneğin, estetik değerleri koruma ve çevreye karşı sorumluluklarını yerine getirme, programda yer alan kazanım ve göstergelerdendir. Bununla birlikte özbakım becerileri de çevreye uyum sağlama ile ilgili bazı kazanım göstergeleri içermektedir. Programda yer alan kavramlar ve belirli gün-haftalar içerisinde de çevre ve insan etkileşimine yönelik unsurlar yer almaktadır.

Okul öncesi dönem çocukları saat, gece, gündüz, sabah, akşam, gün, hafta, ay, yıl, mevsim vb. zaman kavramlarını günlük hayatta sık sık kullanırlar (Akman ve ark., 2013: 209). Zaman kavramı soyut bir kavram olduğundan ve hem tarih hem de coğrafyanın ortak bir alanı olduğundan dolayı çocuklar her zaman bu kavramı doğru bir şekilde kullanamazlar. Bu anlamda yetişkinlerin yardımına gereksinim duyarlar. Çünkü zaman kavramının gelişimi, bireyin sosyal çevresi ile olan iletişimine ve ilişkisine bağlı olarak gerçekleşir (Safran ve Şimşek, 2009: 543). Çocuklarda zaman kavramı 0-2 yaşları arasında gelişmeye başlar (Kol, 2010: 895). Güncellenen okul öncesi eğitim programı, zaman kavramı açısından hem kazanım göstergeler hem de kavramlar içerik olarak okul öncesi dönem çocukları için yeterlidir. (Kol, 2010: 894) tarafından gerçekleştirilen çalışma da bunu destekler niteliktedir. Çalışmanın sonuçlarına göre okul öncesi eğitimi almış olan öğrencilerin zaman

kavramı gelişimi, okul öncesi eğitim almakta olan çocukların zaman kavramı gelişiminden çok daha iyi düzeydedir.

Bölgeler, okul öncesi coğrafya eğitiminde yer alan bir diğer temel bilim alanıdır. Bölge, benzer özellikleri olan belirli sayıdaki alanları meydana getirir. Bazı bölgeler benzer kültürel, ekonomik, iklim veya bitki örtüsü özelliklerine sahip olabilir (Hannibal ve ark., 2002: 85). Okul öncesi dönem çocuklarına okyanusların büyük su kütlelerinden, kıtaların da büyük kara parçalarından oluştuğu öğretilir. Bunu çocuklara öğretebilmenin en kolay yolu zemin üzerine konulmuş bir haritayla çalışmaktır. Okul öncesi coğrafya eğitiminde çocuklara somut ve günlük hayattan örnekler vermek gerekir (Akman ve ark., 2013: 220). Güncellenen okul öncesi eğitim programı bölge kavramı açısından çocukların coğrafya eğitimine önemli katkıda bulunabilecek kazanım göstergeler ve kavramları içermektedir.

Sonuç olarak okul öncesi dönemde coğrafya eğitimi, çocukların kendi yaşadıkları çevreyi, mekanı tanımak bununla birlikte kendi yaşadığı coğrafya ile diğerleri arasındaki ilişkileri anlamalarını sağlamaktadır. Okul öncesi coğrafya eğitiminde literatür incelendiğinde 6 tane temel bilim alanının olduğu ortaya çıkmıştır. Bunlar: konum, yer, hareket, insane, çevre etkileşimi ve bölgedir. Güncellenen okul öncesi eğitim programı göz önünde bulundurulduğunda, literatürde yer alan bütün temel bilim alanlarının güncel programın içeriğinde yer aldığı belirlenmiştir. Bu temel bilim alanları program içerisinde kazanım göstergelerde, kavramlarda veya belirli gün haftalarda yer almaktadır. Uzman görüşlerine göre, coğrafya ile ilgili kazanım ve göstergelerin oranı gelişim alanlarına göre farklılık gösterse de; coğrafya ile ilişkili kazanım göstergelerin birçoğunun bilişsel alanda olduğu ve coğrafya ile ilişkili kazanım gösterge, kavramlar ve belirli gün haftaların okul öncesi dönem çocukları için yeterli oranda olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

AKINOĞLU, O., (2005), "Coğrafya Eğitiminin Etkililiği ve Sorunları", *Marmara Coğrafya Dergisi*, 12, 76-96.

AKMAN, B., BALAT, G.U. ve GÜLER, Tülin., (2013), *Okul Öncesi Dönemde Fen Eğitimi*, Pegem Akademi, Ankara.

BÜYÜKÖZTÜRK, Ş., ÇAKMAK, E.K., AKGÜN, Ö.E., KARADENİZ, Ş., DEMİREL, F., (2009), *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Pegem Akademi, Ankara.

EFE, R., (2002), "Coğrafyada Beş Temel Kavram ve Bunların Öğretim Metod Ve Teknikleri", *Marmara Coğrafya Dergisi*, 5, 27-42.

FROMBOLUTİ, C., SEEFELDT, C., (1999), *Early Childhood:Where learning Begins Geography with activities for*

children ages 2 to 5 years of age. U.S. Department of Education Office of Educational Research and Improvement. *National Institute on Early Childhood Development and Education*.

GÜLER, T. ve TUĞRUL, B., (2007), "Okul Öncesi Çocuklarına Yönelik Sosyal Çalışma Alanında Tarih Ve Coğrafya Eğitimi", *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*,3(33), 29-35.

HANNİBAL, M.A., VASİLİEV, R. ve LİN, Q., (2002), Teaching Young Children Basic Concepts of Geography: A Literature-Based Approach. *Early Childhood Education Journal*, 30(2), 81-86.

KIZILÇAOĞLU, A., (2006), "Coğrafya Dersi Öğretim Programı Hakkında Düşünceler", *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*. 9(16), 1-19.

KOL, S., (2010), "Okul Öncesi Dönemde Kazanılan Zaman ve Mekân Kavramlarının Ölçülmesine Yönelik Başarı Testi Geliştirilmesi", *International Conference on New Trends in Education and Their Implications*, 11-13 Kasım Antalya.

LEVY, O., BARUCH, Y. ve MAVERECH, Z., (2011), "Science and Scientific Curiosity in Preschool- The teacher's point of view", *International Journal of Science Education*, 35(13), 2226-2253.

MEB (2013), Okul Öncesi Eğitim Programı, Ankara.

ÖNDER, A. & Özkan, B. (2013), *Sürdürülebilir Çocuk Gelişimi Okul Öncesinde Etkinliklerle Çevre Eğitimi*, Anı Yayıncılık, Ankara.

ROBLES DE MELENDEZ, W., BECK, V. ve FLETCHER, M. (2000), Learning About Where We Live: Geography and the Young Children. Teaching Social Studies in Early Education, Delmar Thomson Learning, United States of America.

SAFRAN, M. ve ŞİMŞEK, A., (2009), "Çocuklarda Zaman Kavramı Gelişimi", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(6), 542-548.

SCHOENFELDT, M., (2008), "Geographic Literacy and Young Learners", *The Educational Forum*, 66(1), 26-31.

YAŞAR, M., İNAL, G., UYANIK, Ö. ve YAZICI, H., (2012), "Okul Öncesi Dönemde Coğrafya Eğitimi", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(39), 75-87.

